

Eduskunnan sivistysvaliokunta

LAUSUNTO

Viitteet: HE: 146/2020 vp

Aihe: Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

Lisätiedot: Lausunto annettu osana Forum Artisin yhteislausuntoa

Pidämme myönteisenä, että valtion talousarvioesityksessä on huomioitu taiteen ja kulttuurin merkitys koronapandemian aikaisissa poikkeusolosuhteissa. Taiteen ja kulttuurin merkitys ja potentiaali tunnistetaan yhteiskuntaa läpileikkaavien haasteiden ratkaisemisessa, ja luovuus nähdään tärkeänä Suomen kilpailukyvyn ja kriisinkestävyyden edistäjänä. Kiitämme talousarvioesitystä koronapandemian aiheuttamien taloudellisten menetysten huomioimisesta vuonna 2021.

Koronakriisi on horjuttanut merkittävällä tavalla kuvataiteilijoiden jo ennestään heikkoa toimeentuloa ja lisännyt työttömyyttä toimialalla. Koronakriisin aiheuttamat tulonmenetykset ovat Suomen Taiteilijaseuran ja Frame Contemporary Art Finlandin tekemien kyselyiden mukaan aikavälillä maaliskuu-joulukuu 2020 kuvataiteilijoiden osalta 23,7M€ ja kuvataiteen yhteisöjen osalta 4,6M€, yhteensä koko alan osalta 28,3M€. Yleisimmät taiteilijoiden tulonlähteet, joihin tulonmenetykset kohdistuivat, olivat teosmyynti (60 %

vastaajista), opetustyöt (48 %) sekä teostilaukset (20 %). Lisätietoja:
<https://artists.fi/ajankohtaista/koronatilanne-synkistaa-kuvataiteen-loppuvuoden-nakymia-tulonmenetysten-arvioidaan-kohoavan-30-miljoonaan-euroon/>

Koronapandemian lisäksi taide- ja kulttuurikentän taloudellisia näkymiä varjostavat rahapelitoiminnan tuottojen merkittävä aleneminen. Kiitämme hallituksen esitystä myös rahapelitoiminnan tuottojen kompensoimisesta budjettivaroista vuodelle 2021 ja kannatamme yleistä kehityskulkua, jossa taiteen ja kulttuurin julkinen rahoitus siirtyy katettavaksi budjettivaroista. Nähdäksemme taide on sivistisyhteiskunnan ydintä ja perusoikeus, jonka toteutumisen ei tulisi olla rahapelitoiminnan tuottojen varassa.

Talousarvioesityksessä yhdeksi yhteiskunnalliseksi vaikuttavuustavoitteeksi on määritelty taiteen ja kulttuurin monipuolinen tekeminen, tuottaminen ja hyödyntäminen sekä monimuotoisesta kulttuuriperinnöstä huolehtiminen. Kuvataiteen toimintaympäristön kannalta erityisen tärkeä on *”Luova työ ja tuotanto: Taiteellisen ja muun luovan työn tekemisen edellytykset parantuvat ja tuotannon sekä jakelun muodot monipuolistuvat.”*

Näemme, että taiteen tekemisen mahdollisuuksia tulisi yhteiskunnassamme merkittävästi vahvistaa, sillä tällä hetkellä kuvataiteilijan ammatissa toimeen tuleminen ei useinkaan ole mahdollista. Tämä johtuu ennen kaikkea alan työllistävien rakenteiden puutteesta. Talousarvioesityksessä todetaan oikein, että taiteilijoiden toimeentulo on jäänyt jälkeen muun väestön tulotason kehityksestä. Kuvataiteen saralla taiteilijoiden toimeentulo on jäänyt jälkeen paitsi yhteiskunnan muusta tulokehityksestä myös suhteessa muihin taiteenaloihin, ja kuvataiteen toimiala ylipäättään on merkittävässä rahoituskuopassa.

Kuten talousarvioesityksessä todetaan, taiteilijan toimeentuloa ja asemaa työmarkkinoilla tulee edistää taiteilija-apurahojen lisäksi erilaisin toimenpitein ja tukijärjestelmin. Kuvataiteen saralla toimeentuloa tulee vahvistaa kolmella eri osa-alueella, 1) taiteen myynti 2) taiteen esittäminen sekä 3) suora taiteilijatuki.

- 1) Taiteen myynti: Taloudelliset panostukset välittäjäjärakenteisiin kehittävät kotimaisia ja kansainvälisiä taidemarkkinoita ja lisäävät koko kuvataiteen ekosysteemin elinvoimaisuutta. Tämän toteutuminen edellyttää taideyhteisöjen, kuten museoiden, gallerioiden ja taidelainaamojen riittävää resursointia.
- 2) Taiteen esittäminen: Taiteen esittämiseen liittyviä korvauskäytäntöjä, kuten museoiden taiteilijoille maksamia näyttelypalkkioita ja tekijänoikeudellisia näyttelykorvauksia, tulee kehittää. Opetus- ja kulttuuriministeriön kolmivuotisen näyttelypalkkiokokeilun tulokset ovat [vaikuttavuuselvityksen](#) mukaan myönteisiä ja mallin vakiinnuttamista suositellaan. Toteutuessaan malli loisi kuvataiteen alalle uudenlaisen työllistävän rakenteen ja edistäisi oikeudenmukaisten korvauskäytäntöjen juurtumista alalle. Mallin vakiinnuttamisen kustannukset olisivat noin 1M€ vuodessa.
- 3) Suora taiteilijatuki: Suora taiteilijatuki on erityisen tärkeä kuvataiteilijoille työllistävien rakenteiden puuttuessa alalta. Valtion taiteilija-apurahojen taso ei hiljattaisen korotuksen jälkeenkään ole vielä kohtuullisella tasolla. Suomen Taiteilijaseura esittää tasoksi 2400€/kk + MYEL sekä apurahojen lisäämistä 100 kappaleella vuodessa. Myös kuvataiteilijoille myönnettävien näyttöapurahojen määrä tulee kaksinkertaistaa nostamalla vuosittain jaettava summa 1 920 000 euroon, josta lisäystä nykyiseen 960 000€. Tällä hetkellä vain noin 10% hakijoista saa näyttöapurahan. Lisäksi taiteilija-apurahojen taiteenalakohtaisia apurahavuosiikiintiöitä jako-osuuksia tulisi päivittää yhdenvertaisimmiksi suhteessa muihin taiteenaloihin ja suhteessa

hakijamääriin. Tällä hetkellä valtion taiteilija-apurahan saa keskimäärin joka yhdeksäs hakija, mutta kuvataiteessa vain joka kahdestoista hakija.

Talousarvioesitykseen on lisäksi kirjattu tekijänoikeusdirektiivistä johtuvien muutosten valmistelu tekijänoikeuslainsäädäntöön. Suomen Taiteilijaseura esittää, että

- Taiteilijoiden on saatava kohtuullinen korvaus teostensa käytöstä kaikilla alustoilla ja kaikissa muodoissa.
- Kollektiivinen sopiminen pitää sallia, kun taiteellisten sisältöjen oikeuksista ja tekijänoikeuskorvauksista sovitaan.
- Tekijänoikeuksia hyödyntävien tahojen tulee antaa taiteilijoille merkityksellistä ja ajantasaista tietoa heidän teostensa hyödyntämisestä.
- Taiteilijalla tulee olla oikeus peruuttaa oikeuksiensa luovutus, mikäli teoksia ei hyödynnetä mahdollisimman tehokkaasti.

Helsingissä, 27.10.2020

Teemu Mäki
puheenjohtaja

Annukka Vähäsöyrinki
toiminnanjohtaja

Suomen Taiteilijaseura on kuvataiteen asiantuntija- ja vaikuttajaorganisaatio, jonka tehtävänä on edistää kuvataiteilijan ammatissa toimimisen edellytyksiä ja vahvistaa kuvataiteen asemaa yhteiskunnassa. Seura edustaa 3 000 ammattikuvataiteilijaa.